

РОЗДІЛ 1. ІНТЕГРАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ

УДК 339.727.22

Л. М. АКІМОВА
К. В. КАЗЬОННА

ІНОЗЕМНЕ ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті здійснено аналіз динаміки надходжень іноземних інвестицій в економіку країни, а також досліджено їх розподіл за головними країнами - інвесторами. Виокремлено основні проблеми іноземного інвестування та пріоритетні напрями їх розвитку.

This article analyzes the dynamics of foreign investment into the country, and investigated their distribution by main countries - investors. Singled out the major problems of foreign investment and priorities of their development.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, прямі іноземні інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестори.

Постановка проблеми. Розвиток іноземного інвестування є досить актуальним для більшості країн світу, а для України він набуває особливо важливого значення. У цілому інвестиції відіграють досить важливу роль в економіці держави та у формуванні ресурсного потенціалу країни. Це зумовлюється тим, що інвестиції стосуються найглибших основ господарської діяльності та в загальному визначають процес економічного зростання. Серед більшості країн Східної Європи Україна входить до числа найменш привабливих країн для іноземних інвесторів. Вона помітно відстає від них по обсягах залучення прямих іноземних інвестицій.

© Акімова Л.М. – к.е.н., старший викладач Національного університету водного господарства та природокористування;

© Казьонна К.В. – студентка Національного університету водного господарства та природокористування

В Україні гостро стоїть питання, що стосується залучення прямих іноземних інвестицій у зв'язку з відсутністю достатньої кількості власних внутрішніх фінансових ресурсів. За рахунок збільшення своєї інвестиційної привабливості та збільшення потенційних країн – інвесторів Україна зможе покращити стан своєї економіки, збільшить національний дохід, виробництво та підвищить рівень конкурентоспроможності підприємства та всієї галузі.

Дослідженню стану і проблем розвитку іноземного інвестування в Україні присвятили свої наукові праці такі видатні вчені як: Ю. Макогон, А. Трофименко, А. Дука, В. Козюк, В. Мірошник, Т. Мірзоева, Ю. Ткаченко, І. Сазонець та Т. Гринчук. Проте окремі проблеми прямого іноземного інвестування залишаються наразі невизначеними.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в аналізі сучасного стану іноземного інвестування в Україні, визначення основних проблем та запропоновано пропозиції щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно Закону України «Про інвестиційну діяльність» інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, внаслідок якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [1].

Відповідно до різних класифікаційних ознак виділяють багато видів інвестицій. Серед них дуже важливе місце на сучасному етапі розвитку України належить іноземним інвестиціям. Згідно Закону України «Про режим іноземного інвестування»: «Іноземні інвестиції – це цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту» [2]. До іноземних інвесторів належать: іноземні держави, юридичні особи, створені та правоздатні здійснювати інвестиції відповідно до законів країни свого місцезнаходження, а також іноземні фізичні особи або особи без громадянства за умови, що останні зареєстровані як підприємці в країні їх громадянства чи постійного місця проживання.

Існує кілька напрямків залучення іноземного капіталу в Україну. Найважливіші з них:

- прями підприємницькі інвестиції через різні форми інвестування;
- портфельні інвестиції шляхом продажу іноземним резидентам цінних паперів;
- кредити та позики (гранти) міжнародних фінансових інституцій, країн, державних установ тощо;
- створення вільних економічних зон та точкових зон вільного підприємництва.

Обсяг внесених з початку інвестування в економіку України прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на 31 грудня 2012 року становив 54,5 млрд.дол. США, що більше порівняно з обсягами на 1 січня 1996 року в 60,7 рази та складає 1199,3 долара у розрахунку на одну особу населення. Тоді, як відповідно до підрахунків Європейського банку реконструкції та розвитку обсяг прямих іноземних інвестицій на душу населення у Чехії –7418 дол., Болгарії – 6226 дол., Казахстані – 3706 дол., Польщі – 3155 дол., Румунії – 2350 дол.

Кількість країн світу, з яких надходили інвестиції в економіку України, на 1 січня 1996 року становила 94 країни, на кінець 2012 року – 130. Упродовж цих років десятка основних країн-інвесторів України змінювалась. На 1.07.13 року основними країнами-інвесторами є Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Російська Федерація, Австрія, Велика Британія, Віргінські Острови, (Брит.), Франція, Швеція та Швейцарія (понад 82% загального обсягу прямих інвестицій в економіці України) (рис.1).

Проте, порівняно з 1996 роком зі складу десяти країн найбільших за обсягами інвестування вибули США, Ірландія, Бельгія та Польща.

Однак, станом на 1.07.2013 року значні обсяги іноземних інвестицій зосереджено на підприємствах промисловості – 31,7% загального обсягу прямих інвестицій в Україні, фінансових та страхових установ – 26,9%, в інші види економічної діяльності – 12,4%, оптова та роздрібна торгівля – 12,1%, операції з нерухомим майном – 7,6%, професійна, наукова та технічна діяльність – 5,6%, інформація та телекомунікації – 3,7% (рис. 2).

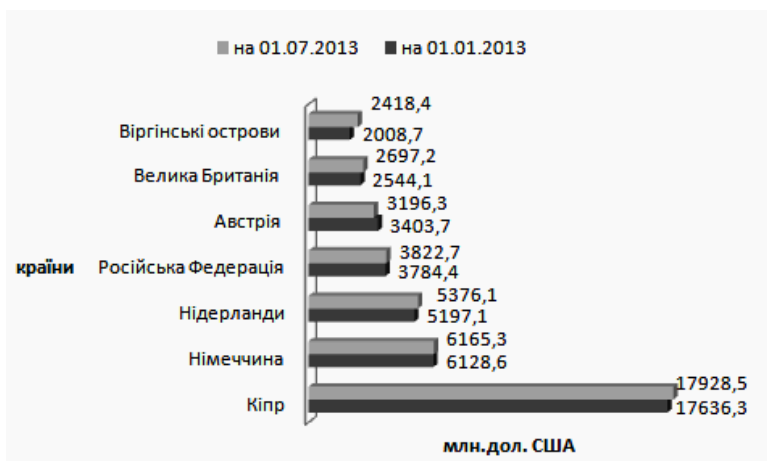

Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України з країн-інвесторів

Примітка: побудовано на основі даних [3]

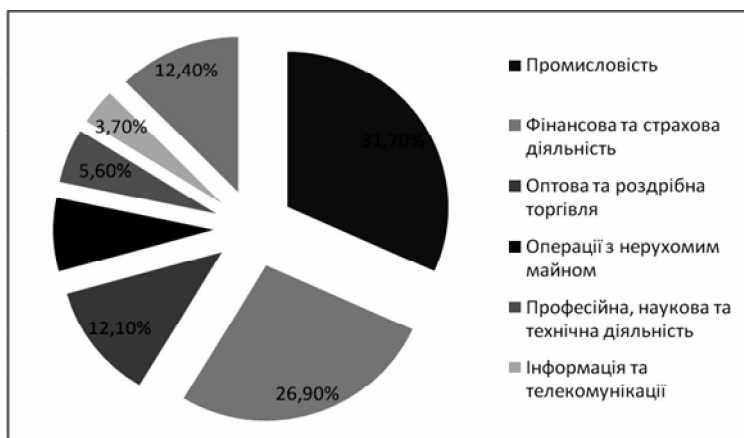

Рис. 2. Структура прямих іноземних інвестицій в економіці України за видами економічної діяльності станом на 01.07.2013 р.

Примітка: побудовано на основі даних [3]

Обсяг прямих інвестицій (акціонерного капіталу) з України в економіку країн світу на 1 липня 2013 року становив 6,5 млрд. дол. США. Прямі інвестиції з України здійснено до 49 країн світу, переважна їх частка спрямована до Кіпру (рис. 3).

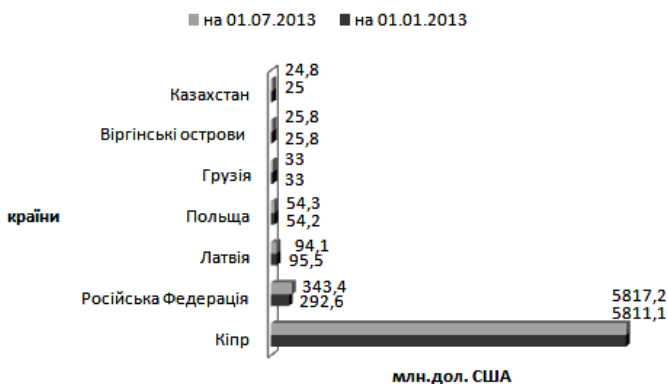

Рис. 3. **Прямі інвестиції з України в економіці країн світу**
Примітка: побудовано на основі даних [3]

При цьому, Україна відстає від більшості розвинених країн майже за усіма макроекономічними критеріями та оцінками і залишається на периферії інвестиційних потоків. Недостатній рівень залучення інвестиційних ресурсів ускладнився впливом світової фінансово-економічної кризи. Найбільший спад прослідковується у 2009 році – до 58,8%. У наслідок чого суттєво погіршився фінансовий стан підприємств, різко зменшилася їх прибутковість і кредитоспроможність, відбулося скорочення позикових ресурсів (національних – через кризу ліквідності та підвищення вартості запозичень, зовнішніх – внаслідок розвитку фінансової кризи), а також спостерігається високий ступінь невизначеності щодо глибини та тривалості кризових явищ, що і стало основною причиною пролонгованого згорання інвестиційної діяльності.

Основними причинами виникнення проблеми низької інвестиційної активності є:

несприятливі умови інвестування, зокрема недосконале законодавство щодо захисту прав власності, адміністрування податків, вимог до здійснення та контролю підприємницької діяльності; недостатня державна підтримка інвестиційної діяльності, неналежна система підготовки програм і проектів для державного інвестування; нерозвиненість інвестиційного

ринку та інвестиційної інфраструктури; відсутність правових засад та дієвих механізмів державного-приватного партнерства в інвестуванні.

Отже, характер сучасного стану інвестицій в Україну свідчить про відсутність у нашої держави вагомих досягнень у забезпеченні інвестиційної діяльності. Підтвердженням цього є 142 позиція України із 183 країн, досліджувались за рейтингом Всесвітнього банку «Ведення бізнесу». Серед лідерів – Сингапур, Нова Зеландія, Гонконг та США. Попереду України (на 141 місці) стоїть Гондурас. Естонія посіла 24 місце, Словаччина – 42, Білорусь – 58, Польща – 72, Російська Федерація – 120. Рейтинг «Ведення бізнесу» складається з 10 компонентів, за якими Україна займає відповідно 181 місце – «Оподаткування» та «Одержання дозволів на будівництво», 145 місце – «Ліквідація підприємств», 141 місце – «Реєстрація власності», 139 місце – «Міжнародна торгівля», 134 місце – «Реєстрація підприємств», 109 місце – «Захист інвесторів». Таким чином податкове та регуляторне середовище є найвагомішими складовими інвестиційного клімату, за якими його характеризують як несприятливий.

Висновок з проведеного дослідження. Перелічені фактори дуже негативно впливають на інвестиційний клімат в державі, а недосконала державна інвестиційна політика лише погіршує ситуацію. Держава бере участь в інвестиційних процесах як через державний сектор економіки, так і через свої інституційні утворення. Створення ефективного механізму взаємодії інвесторів та органів державної влади в системі інвестиційних процесів, а також лібералізація економічного клімату дозволить залучити максимальну кількість інвестиційних ресурсів в економіку країни.

Україна потенційно може бути однією з провідних країн по залученню іноземних інвестицій. Цьому сприяє її величезний внутрішній ринок, порівняно кваліфікована і водночас дешева робоча сила, значний науково-технічний потенціал, великі природні ресурси та наявність інфраструктури, хоч і недостатньо розвиненої.

На сьогодні для позитивних змін інвестиційної діяльності України та підвищення її привабливості для іноземного інвестора актуальним є вдосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів

забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи для збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Нашій країні слід активно вживати заходи для покращення бізнес-клімату, а саме: подальше вдосконалення дозвільної системи, ліцензування та технічного регулювання, державного нагляду та контролю, започаткування та ліквідації бізнесу тощо [7]. Все це в сукупності сприятиме формуванню іміджу України як стабільної та привабливої країни для залучення інвестицій, здатної забезпечити іноземному інвестору сприятливе середовище для його діяльності.

Отже, оптимальним варіантом розв'язання проблеми розвитку інвестиційного процесу для України є такий, що відповідає сучасним тенденціям інвестиційної політики розвинених держав у після кризовий період. Він передбачає активну інвестиційну політику держави на засадах системи державних інвестицій, державно-приватного партнерства та залучення приватних інвестицій у реальний сектор економіки.

Основними завданнями у цій сфері є покращення інвестиційного клімату: створення умов для переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки через удосконалення законодавства, спрямованого на активізацію інвестиційної діяльності і розвиток сучасної інвестиційної інфраструктури. Створення надійної і керованої системи залучення іноземних інвестицій забезпечить економічне зростання країни.

Бібліографія

1. Закон України «**Про інвестиційну діяльність**» від 18.09.1991 №1560 – XII. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : zakon1/rada.gov.ua/laws/show/1560-12.
2. Закон України «**Про режим іноземного інвестування**» від 19.03.1996 №93/96 – ВР : остання редакція від 15.01.2011 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр.
3. Офіційний сайт **Державної служби статистики України**. [Електронний ресурс] / Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
4. Мірзоева Т. В. **Прямі іноземні інвестиції в Україні: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення** / Т. В. Мірзоева,

О.А. Томашевська // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 10. – С. 12-14.

5. Ткаченко Ю. **Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну в контексті світових тенденцій** / Ю. Ткаченко / / Ринок цінних паперів України. – 2012. – № 3-4. – С. 61-66.

6. Гринчук Т. П. **Оцінка обсягів залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України** / Т. П. Гринчук / / Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 21. – С. 11-12.

7. Онопрієнко О. Д. **Міжнародні рейтинги України як критерій її інвестиційної привабливості** [Електронний ресурс] / О. Д. Онопрієнко – Режим доступу : http://archive.nbuiv.gov.ua/e-journals/pspe/2011_3/Onoprienko_311.htm

Рецензент: д.е.н., професор Павлов В.І.

УДК 330.1.913:330.342.14

М. О. ДЖАМАН
В. В. ЄРМАКОВ

РЕГІОНАЛЬНИЙ ПРОМИСЛОВИЙ РОЗВИТОК У ПЕРІОД ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛІЗМУ

У статті розглядаються особливості регіонального промислового розвитку у період формування капіталізму, розкриваються основні напрямки цього розвитку на прикладі Полтавського регіону після селянської реформи 1861 року.

This article discusses the features of regional industrial development during the formation of capitalism reveals the main directions of development on the example of Poltava region after the agrarian reform of 1861.

Ключові слова: регіон, промисловість, капіталізм, виробничі відносини, стадії розвитку капіталізму.

© Джаман М.О. - д.е.н., професор ВНЗ Укоопспілки Полтавського університету економіки і торгівлі;

© Єрмаков В.В. - к.геогр.н., доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка